

Справа «Новічка проти Польщі» (Nowicka v. Poland)

У рішенні, ухваленому 3 грудня 2002 року у справі *«Новічка проти Польщі»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч. 1 ст. 5 Конвенції щодо права на свободу та особисту недоторканність;
- мало місце порушення ст. 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя).

Відповідно до ст. 41 Конвенції, Суд призначив сплатити заявнику 10 000 євро як компенсацію спричиненої йому моральної шкоди та 2 000 євро у відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявниця, Доброшна Новічка, є громадянкою Польщі. Вона народилася 1940 року і проживає зараз у м. Лодзі (Польща).

18 жовтня 1990 року заявниця успадкувала 25% будинку та земельну ділянку у м. Лодзі. Вона була призначена управителем спадкового майна. П. Новічка звернулася до колишнього управителя майном – п. Н. Д. із вимогою припинити збір найомної плати з людей, які проживали у будинку, однак той відмовився це зробити. Крім того, заявниця оспорила право п. Н. Д. збирати плату за оренду офісних приміщень будинку.

8 березня 1994 року п. Н. Д. звинуватив заявницю у вчиненні наклепу, який за національним законодавством вважався злочином. За словами п. Н. Д., п. Новічка повідомила один із банків, що він нібито отримав кредит на підставі фальшивих документів та повертав цей кредит за рахунок доходів, отриманих від використання майна п. Новічкої.

Під час розгляду справи у районному суді м. Лодзь суд витребував інформацію про минуле п. Новічкої та про її психічне здоров'я. У зв'язку із повторною неявкою п. Новічкої для проходження призначеної психіатричної експертизи Суд ухвалив рішення взяти її під варту. 25 жовтня 1994 року п. Новічку було заарештовано та поміщено у в'язницю № 1 у м. Лодзь.

2 листопада 1994 року п. Новічка пройшла психіатричну експертизу. Психіатри, які проводили цю експертизу, дійшли висновку про неможливість встановлення ними діагнозу на підставі одноактного огляду пацієнтки. 3 листопада 1994 року п. Новічку було звільнено.

8 листопада 1994 року районний суд м. Лодзь прийняв рішення про необхідність проходження п. Новічкою психіатричного обстеження у медичній установі. Заявниця на це обстеження знову не з'явилася. 23 березня 1995 року її було заарештовано вдруге та поміщено у в'язницю. Розглянувши клопотання дочки п. Новічкої про надання їй дозволу відвідувати матір у в'язниці, районний суд м. Лодзь дозволив такі візити із періодичністю один раз на місяць.

Між 19 квітня та 26 травня 1995 року п. Новічка пройшла повторне психіатричне обстеження. Згідно медичного висновку за результатами цього обстеження, рівень інтелекту п. Новічкої є вищим за середній, жодних ознак недоумства чи інших психічних захворювань у неї виявлено не було. Таким чином, психіатрична експертиза підтвердила, що під час учинення можливого наклепу п. Новічка усвідомлювала характер своїх дій та контролювала себе.

3 червня 1995 року п. Новічку було звільнено із в'язниці. Дещо пізніше районний суд м. Лодзь заклав щодо неї кримінальну справу.

Зміст рішення Суду

Суд зауважив, що до моменту зустрічі із психіатрами п. Новічка протягом восьми днів перебувала в ув'язненні. Перше її обстеження було проведено на дев'ятий день. Другому обстеженню п. Новічкої передувало 28 днів ув'язнення. Суд дійшов висновку, що існування таких періодів у двох випадках не може узгоджуватися із прагненням органів влади негайно примусити особу виконати покладений на неї судом обов'язок. Більше того, посилення

Уряду Польщі на виключно технічні причини затримки з обстеженням не могли виправдати перебування п. Новіцкої під вартою. Беручи до уваги тривалість ув'язнення, Суд дійшов висновку про те, що органи державної влади не зуміли віднайти справедливий баланс між важливістю негайного виконання покладеного на особу судом обов'язку та необхідністю дотримання її права на свободу.

Суд також відзначив, що, хоча перше обстеження п. Новіцкої було завершено 2 листопада 1994 року, її було звільнено з-під варти лише наступного дня. У другому ж випадку вона перебувала під вартою ще вісім днів після закінчення обстеження. Уряд не зміг пояснити причини таких затримок. Отже, Суд дійшов висновку про те, що такі затримання п. Новіцкої не підпадали під дію п. «Б» ч. 1 ст. 5 Конвенції.

Врешті-решт Суд вважав, що ув'язнення п. Новіцкої, яке тривало 83 дні і було застосоване у зв'язку із висунутим проти неї кримінальним обвинуваченням, порушувало ч. 1 ст. 5 Конвенції.

Незважаючи на законну мету застосованого до п. Новіцкої взяття під варту (необхідність захисту здоров'я та прав інших осіб), обмеження суддею візитів до п. Новіцкої не переслідувало жодної законної мети. Таке обмеження було застосоване у справі, в якій п. Новіцка не заперечувала фактів, що на них посилався приватний обвинувач. Уряд не зміг довести необхідність і обґрунтованість застосування такого обмеження.

Таким чином, Суд дійшов висновку про те, що обмеження кількості візитів до п. Новіцкої під час її перебування в ув'язненні не переслідувало жодної законної мети та не було пропорційним, а отже, мало місце порушення ст. 8 Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.